



Sygn. akt I CSK 453/09

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 czerwca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

SSA Jan Futro

w sprawie z powództwa M.(...) Spółki jawnej w W.

przeciwko E. G. i Izabelli Z.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 16 czerwca 2010 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 3 grudnia 2008 r., sygn. akt VI ACa (...),

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od pozwanych na rzecz powódki kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

„M.(...)” Spółka jawna w W. wniosła o wydanie nakazu zapłaty przeciwko E. G. i I. Z. – byłym współniczkom Spółki jawnej „Apteka (...)”.

Sąd Okręgowy w W. zasądził od pozwanych na rzecz powódki kwotę 114.611,58 złotych wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi odrębnie od poszczególnych kwot oraz orzekł o kosztach sądowych i o kosztach zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że w okresie od 13 do 31 maja 2002 r. Spółka jawna „Apteka (...) M. L., A. Z.” zakupiła u powódki towary na łączną kwotę 114.311,58 złotych, za które nie zapłaciła. Dnia 15 maja 2002 r. M. L. wypowiedziała umowę spółki, a na podstawie uchwały wspólników z dnia 10 czerwca 2002 r. przekazała udziały w spółce pozostałym wspólnikom. Wspólnicy ustalili, że długi zaciągnięte w czasie trwania spółki do dnia 30 czerwca 2002 r. zostaną uregulowane przez M. L. Następnie z dniem 1 lipca 2002 r. do spółki przystąpiły E. G. i I. Z.. Dnia 18 lutego 2003 r. dokonano w Krajowym Rejestrze Sądowym wpisu w postaci wykreślenia wspólników A. Z. i A. Z. oraz wpisu nowej firmy Spółki – „Apteka (...) E. G., I. Z. sp. j.”. Powódka wniosła 16 lutego 2004 r. do Sądu Okręgowego w W. pozew przeciwko Spółce jawnej pod firmą „Apteka (...) M. L., A. Z. sp. j.”. Sąd Okręgowy wydał w dniu 7 maja 2004 r. nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, w którym zobowiązał pozwaną „Apteka (...) M. L., A. Z. Spółka jawna w W.” do zapłaty na rzecz powódki dochodzonej pozwem kwoty 114.611,58 złotych wraz z odsetkami. Postępowanie egzekucyjne prowadzone na podstawie nakazu zapłaty zostało umorzone postanowieniem komornika z dnia 2 listopada 2004 r. z uwagi na bezskuteczność egzekucji. W dniu 4 maja 2004 r. wprowadzono do Krajowego Rejestru Sądowego wpis o otwarciu likwidacji Spółki „Apteka (...) E. G. i I. Z. sp. j.”, a w dniu 30 grudnia 2004 r. wykreślono Spółkę z rejestru przedsiębiorców. W związku z bezskutecznością prowadzonej egzekucji powódka wystąpiła o nadanie nakazowi zapłaty klauzuli wykonalności w stosunku do wspólników spółki działającej pod firmą „Apteka (...)”. Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 26 stycznia 2005 r. nadał nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności w stosunku do E. G. oraz Izabelli Z.. Następnie Sąd Okręgowy uchylił to postanowienie z uwagi na fakt, iż w dniu wydawania tego postanowienia E. G. i I. Z. nie były już wspólniczkami tej spółki. W tym stanie rzeczy 7 października 2005 r. powódka wytoczyła w niniejszej sprawie powództwo przeciwko E. G. i I. Z.

Sąd Okręgowy uznał, że istnieją podstawy do przyjęcia odpowiedzialności pozwanych za długi Spółki jawnej „Apteka (...)” istniejące w chwili ich przystąpienia do tej Spółki (art. 32 k.s.h.), przy czym bez znaczenia dla odpowiedzialności wspólników spółki jawnej wobec osób trzecich jest okoliczność, iż wspólnik występujący ze spółki zobowiązał się do uregulowania wszystkich zobowiązań finansowych spółki (art. 34

k.s.h.). Zdaniem Sądu Okręgowego, zostały spełnione w niniejszej sprawie przesłanki warunkujące realizację odpowiedzialności subsydiarnej wspólników Spółki zgodnie z art. 22 § 2 i art. 31 § 1 k.s.h. Sąd Okręgowy uznał za bezzasadny podniesiony przez pozwane zarzut przedawnienia, bowiem pozew powódki przeciwko Spółce jawnej „Apteka (...)” został wniesiony dnia 16 lutego 2004 r., czyli przed upływem określonego w art. 554 k.c. dwuletniego terminu przedawnienia roszczeń z tytułu sprzedaży dokonanej w zakresie działalności przedsiębiorstwa. Wytoczenie powództwa przeciwko Spółce jawnej przerwało zatem w stosunku do niej bieg przedawnienia, roszczenia zaś stwierdzone prawomocnym orzeczeniem podlegają dziesięcioletniemu terminowi przedawnienia (art. 125 k.c.).

Pozwane wniosły apelację od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 3 grudnia 2008 r. oddalił apelację oraz obciążył pozwane kosztami postępowania apelacyjnego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy oraz dokonał jego właściwej oceny prawnej, zarówno co do nietrafności podniesionego przez pozwane zarzutu przedawnienia roszczenia, jak i odpowiedzialności pozwanych za długi spółki. W szczególności Sąd Apelacyjny podzielił zapatrywanie, że egzekucja z majątku spółki okazała się bezskuteczna w rozumieniu art. 31 § 1 k.s.h. Żądanie pozwu znajduje zatem uzasadnienie w przepisach art. 22 § 2 oraz art. 32 k.s.h. Odpowiedzialność wspólników jest solidarna ze spółką, ale jest to odpowiedzialność subsydiarna, która polega na tym, że wierzyciel spółki może wprawdzie prowadzić egzekucję z majątku wspólnika, ale dopiero w wypadku, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna. Odpowiedzialność solidarna wspólników oznacza, że odpowiadają oni z pozostałymi wspólnikami i spółką za całość długów, zatem także za te, które powstały przed dniem ich przystąpienia do spółki (art. 32 k.s.h.).

Pozwane w skardze kasacyjnej zaskarżyły wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 22 § 2, art. 31 § 1 i 2 oraz art. 35 k.s.h., art. 372 i 375 § 1 k.c. w związku z art. 2 k.s.h. oraz art. 117 § 2 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Chociaż w niniejszej sprawie zgłoszono trzy zarzuty naruszenia prawa materialnego, to sprowadzają się one do oceny jednego zagadnienia prawnego, na co zresztą wskazuje w skardze sam skarżący. Zagadnienie to dotyczy zasad współodpowiedzialności za długi spółki jawnej i jej wspólników. Przed wszystkim

należy podkreślić, że współodpowiedzialność za długi spółki jawnej jest zarazem solidarna (art. 22 § 2 k.s.h.) i subsydiarna (art. 31 § 1 k.s.h.). Subsydiarność wyznacza kolejność zaspokojenia roszczeń, natomiast solidarność występuje wówczas, gdy nie ma różnej kolejności zaspokojenia. Ze względu na samodzielność podmiotową spółki jawnej trzeba stwierdzić, że w pierwszej kolejności to ta spółka odpowiada za długi. W konsekwencji wspólnicy odpowiadają za jej długi dopiero wtedy, gdy powstaje bezskuteczność egzekucji z majątku spółki (art. 31 § 1 k.s.h.). Subsydiarność ma zatem pierwszeństwo przed solidarnością. Inaczej mówiąc, zastosowanie zasady subsydiarności wyznacza chwilę, od której odpowiedzialność jest solidarna. Oznacza to, że wierzyciel najpierw może dochodzić zaspokojenia wyłącznie od spółki. W pierwszym etapie, mimo istnienia solidarnej odpowiedzialności wspólników, nie ma możliwości skutecznego dochodzenia od nich świadczenia, chociaż, zgodnie z art. 31 § 2 k.s.h., przepis § 1 tego artykułu dotyczący odpowiedzialności subsydiarnej nie stanowi przeszkody do wniesienia powództwa przeciwko wspólnikowi, zanim egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna. Pozwala to w szczególności na zabezpieczenie powództwa.

Zgodnie z art. 35 § 1 k.s.h., wspólnik pozwany z tytułu odpowiedzialności za długi spółki może przedstawić wierzycielowi zarzuty przysługujące spółce wobec wierzyciela. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 lipca 2008 r., V CSK 72/08 (niepubl.) podkreślił, że wspólnik na podstawie tego przepisu może podnieść zarzut przedawnienia roszczenia przeciwko spółce.

Wskazane zaś w skardze kasacyjnej zagadnienie relacji między art. 35 § 1 k.s.h. i art. 372 k.c. zostało już wyjaśnione przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 maja 2008 r., V CSK 573/07 (OSNC 2009, nr 6, poz. 89), według którego art. 35 § 1 k.s.h. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 372 k.c. Sąd Najwyższy podkreślił, że istnieje silna więź między spółką jawną a wspólnikiem, bardziej rygorystyczna niż przewidziana w art. 299 k.s.h., wspólnik bowiem odpowiada za długi spółki jawnej całym majątkiem bez żadnych ograniczeń, solidarnie z innymi wspólnikami i samą spółką (art. 22 § 2 k.s.h.). Wierzyciel spółki jawnej ma jednak obowiązek prowadzenia egzekucji w pierwszej kolejności z majątku spółki i dopiero w razie jej bezskuteczności możliwa jest egzekucja z majątku wspólnika (art. 31 § 1 k.s.h.). W tym wyraża się subsydiarność (wtórność) odpowiedzialności wspólnika; występuje ona w fazie egzekucji. Nie ma jednak wątpliwości, że odpowiedzialność wspólnika jest odpowiedzialnością za cudzy dług (dług spółki), a nie za własny dług. Jej przesłanką jest istnienie długu osoby

trzeciej, za którą inna osoba ponosi odpowiedzialność *ex lege* (na podstawie art. 22 § 2 k.s.h.). Należy w konsekwencji przyjąć, że przewidziana w art. 22 § 2 k.s.h. solidarność ma swoisty charakter, gdyż jej skutki zostały w pierwszej kolejności określone w przepisach szczególnych, tj. w Kodeksie spółek handlowych, a nie w przepisach kodeksu cywilnego, w szczególności co do możliwości zgłoszenia zarzutów przez wspólnika wobec wierzycieli spółki. Nie ma wątpliwości, że wspólnikowi przysługują zarzuty osobiste wobec wierzyciela (art. 375 § 1 k.c. w związku z art. 22 § 2 i art. 2 k.s.h.), jednak zarzuty wynikające z umowy podstawowej łączącej spółkę jawną z wierzycielem nie są zarzutami osobistymi wspólnika; są to zarzuty przysługujące spółce, na które może się on powołać tylko z mocy art. 35 § 1 k.s.h., „przejęte” od spółki w ramach odpowiedzialności za cudzy dług. Ta pochodność zarzutów oznacza, że muszą one rzeczywiście przysługiwać spółce w chwili zgłoszenia ich wobec wierzyciela. W piśmiennictwie podkreśla się, że wskazania wynikające z art. 89 k.h. są tutaj aktualne. Ze względu na tak ukształtowany w kodeksie spółek handlowych sposób obrony wspólnika, wyłączony został art. 372 k.c. w odniesieniu do zarzutu przedawnienia, należy bowiem przyjąć, że ma on charakter przepisu ogólnego wobec szczególnego unormowania zamieszczonego w art. 35 § 1 k.s.h.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.